

ધોરણ : 5

ગુજરાતી

8. ચરણોમાં

- યોસેક મેકવાન

આજનું આયોજન

- ✓ કવિ પરિચય
- ✓ પ્રસ્તાવના
- ✓ કાવ્યપઠન અને સમજૂતી
- ✓ શબ્દાર્થી
- ✓ સ્વાધ્યાય

યોસેફ મેકવાન

✓ વ્યવસાય

• 1963થી - ચીન, વિદ્યાલય, અમદાવાદમાં શિક્ષક

કવિ પરિચય

- ✓ જન્મ - 20, ડિસેમ્બર- 1940; અમદાવાદ
- ✓ વતન - માલાવાડા (માતર તાલુકો)
- ✓ કદ્રાબ
• માતા - મરિયમ; પિતા- ફિલિપ
- પત્ની - સ્વ. સાબીના ઉઝે સુરાલિ : લગ્ન - 1973
- સંતાન - બે
- ✓ અભ્યાસ
• 1968 - બી.એ. (ગુજરાતી) , ગુજ. યુનિ.
- 1970 - એમ.એ. (ગુજરાતી), ગુજ. યુનિ.
- 1975 - બી.એડ, ગુજ. યુનિ.

પ્રસ્તાવના

❖ આ કાવ્યમાં ઉઘડતા પ્રભાત વેળાના કુદરતી
વાતાવરણનું અસરકારક નિરૂપણ કરવામાં આવ્યું છે.
કવિએ કુદરતની સુંદરતા અને તાજગીનો અનુભવ
આપણા સુધી પહોંચાડવા પ્રયત્ન કર્યો છે.

કાવ્યપઠન અને સમજૂતી

ઉગમણે આભમાં રેલાયા રંગ,
ચરણોમાં ચાલવાનો ઉછળે ઉમંગ.

✓ (સૂર્ય ઉગતાં) પૂર્વ દિશાના આકાશમાં
રંગ રેલાયા છે અને (મારાં) ચરણોમાં
ચાલવાનો ઉમંગ ઉછળી રહ્યો છે.

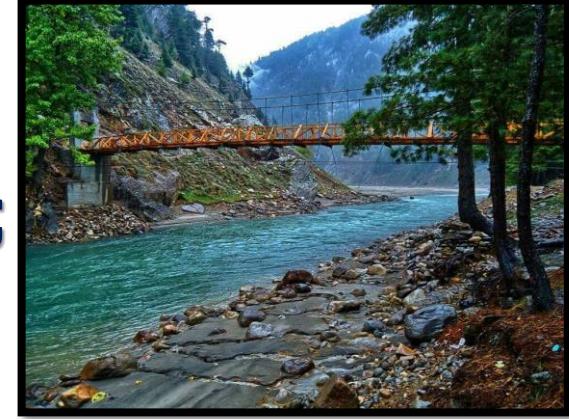
ਪੰਖੀਓਨੀ ਪਾਂਘਮਾਂ,
ਨਾਨਕਡੀ ਚਾਂਘਮਾਂ,
ਲਹੇਰੇ ਛੇ ਵਗਡਾ ਨੇ ਝਰਣਾਂਨਾਂ ਗਾਨ,

✓ (ਆ ਸੁੰਦਰ ਸਵਾਰੇ) ਪੰਖੀਓਨੀ ਪਾਂਘਮਾਂ ਤੇਮજ
ਏਮਨੀ ਨਾਜੁਕ ਨਾਨੀ ਚਾਂਘਮਾਂ ਵਗਡਾਨਾਂ ਅਨੇ
ਝਰਣਾਂਨਾਂ ਗਾਨ ਲਹੇਰੇ ਛੇ. (ਪੰਖੀ ਕਲਸ਼ੋਰ ਕਰੇ ਛੇ.)

યોપાસે પહાડ, નદી ઊઘડે મેદાન
કલ્પનાને દોર સરી જાઉં એની સંગ;
ચરણોમાં ચાલવાનો ઊઇળે ઉમંગ.

✓ (અજવાળું થતાં) ચારે બાજુનાં પહાડ, નદી તેમજ મેદાન
નજરે પડે છે. (એમને જોતાં જ) કલ્પનાના આધારે હું
એમની પાસે સરી જાઉં છું અને (મારાં) ચરણોમાં
ચાલવાનો ઉત્સાહ વધી જાય છે.

દૂર અને પાસમાં,
લીલેરા ઘાસમાં,
ધરતીની મહેક પીતો વાયુ ચકયૂર,
અકળમાં ઝીણોરા કિરણોના સૂર.

(અજવાણું ફેલાતાં) દૂરના તેમજ પાસેના લીલાછમ ઘાસમાં, ધરતીની સોડમ પીને ચકયૂર બનેલો વાયરો વાય છે અને (ઘાસ તેમજ પાંડાં પર પડેલા) અકળમાં (સૂર્યનાં કોમળ) કિરણોના મૃદુ સૂર રેલાય છે.

મન એમાં આળોટે મારી છલંગ;
ચરણોમાં ચાલવાનો ઉછળે ઉમંગ.

(આ દશ્ય જોઈને) મારું મન છલંગ
મારીને એમાં આળોટે છે અને (મારાં)
ચરણોમાં ચાલવાનો ઉત્સાહ ઉછળે છે.

શબ્દાર્થ

ઉગમણે	-	સૂરજ ઉગવાની દિશામાં, પૂર્વ દિશામાં
આલ	-	આકાશ, નભ
ચરણોમાં	-	પગમાં
ઉમંગ	-	ઉત્સાહ, આનંદ
વગડા(નાં)	-	જંગલ કે વેરાન પ્રદેશ(નાં)
ગાન	-	ગીત

શબ્દાર્થ

ચોપાસે

- ચારે બાજુએ

ઉધડે મેદાન

- (અહીં) મેદાન નજરે પડે, દેખાવા લાગે

કલ્પનાને દોર

- કલ્પના રૂપી દોરીને આધારે, કલ્પનાની મદદથી

સંગ

- સાથે

લીલેરા

- હરિયાળા, લીલા લીલા

વાયુ

- પવન

શબ્દાર્થ

ચકયૂર - કેફને લીધે મસ્ત (અહીં) ધરતીની સોડમથી વાયુ
મસ્તિલયો છે

અકળ - ઓસ, સવારે ઘાસ તેમજ પાંદડાં પર પડેલાં પાણીનાં બિંદુ

ઝીણેરા - સાવ બારીક, તદ્દન ઝીણા

સૂર - અવાજ

છલંગ - ફૂદકો , ઠેકડો

સ્વાધ્યાય

પ્રશ્ન : 1 નીચેના દરેક પ્રશ્નોના ઉત્તર એક એક વાક્યમાં લખો:

1) ઉગમણે આભમાં શું દેખાય છે ?

ઉત્તર : ઉગમણે આભમાં જુદા જુદા રંગો રેલાતા દેખાય છે.

2) ચરણોમાં ચાલવાનો ઉમંગ શા માટે ઉછળો છે ?

ઉત્તર : કુદરતની સુંદરતા અને વાતાવરણની તાજાની લીધે ચરણોમાં ચાલવાનો ઉમંગ ઉછળો છે.

3) પંખીની પાંખમાં અને નાનકડી ચાંચમાં શાનાં ગાન લહેરે છે ?

ઉત્તર : પંખીની પાંખમાં અને નાનકડી ચાંચમાં વગડાનાં અને ઝરણાંનાં ગાન લહેરે છે.

4) મન ક્યાં આળોટે છે ?

ઉત્તર : દુર અને પાસે પથરાયેલા લીલા ઘાસ પરના ઝાકળમાં મન આળોટે છે.

5) આ કાવ્યમાં કવિ ક્યાં સમયનું વર્ણન કરે છે ?

ઉત્તર : આ કાવ્યમાં કવિ સવારનું વર્ણન કરે છે.

પ્રશ્ન : 2 નીચેના શબ્દોનો ઉપયોગ કરી એક એક વાક્ય લખો :

- 1) ઊમંગ : વર્ગખંડમાં છોકરા ઊમંગથી ભણે છે.
- 2) ચોપાસ : મારી ચોપાસ ફુલોના છોડ હતા.
- 3) ચકચૂર : પૈસાના નશામાં તે ચકચૂર થઈ ગયો છે.
- 4) સૂર : સંગીતના સૂર સાથે મંદિરમાં ભજન ગવાય છે.
- 5) છલંગ : મોહને પાણીમાં છલંગ મારી.

પ્રશ્ન : ૩ સમાનાથી શબ્દ લખો :

- 1) પૂર્વ - ઉત્તર
- 2) ટેકડો - ફૂદકો
- 3) વાયુ - પવન
- 4) ચંગણ - આકાશ
- 5) પહોડ - કુંગાર
- 6) પંખી - વિહંગ

પ્રશ્ન : 4 વિરોધી શબ્દ લખો :

- 1) ઊગમણું × આથમણું
- 2) નાનું × મોકું
- 3) ઉત્સાહ × નિરુત્સાહ
- 4) પ્રકાશ × અંધકાર
- 5) આકાશ × પાતાળ
- 6) દૃર × નજીક

પ્રશ્ન : 5 નીચેના પ્રશ્નોનાં ઉત્તર આપો :

1) સવાર થતાં કુદરતમાં કેવા ફેરફાર થાય છે ?

ઉત્તર : સવાર થતાં , પૂર્વના આકાશમાં રંગો રેલાય છે . પંખીઓ કલશોર કરતાં ઊડવા લાગે છે . સૂર્યના અજવાળામાં પહાડ , નદી અને મેદાન સ્પષ્ટ દેખાય છે . લીલા ઘાસ પરથી પવન વાય છે . આકાશ પર પડેલાં સૂર્યના કિરણો ઝંખ્હે છે . આમ , સવાર થતાં કુદરતી વાતાવરણમાં જાતજાતના ફેરફારો થાય છે.

THANKS

FOR WATCHING